

KOZMA TIBOR

Az Európai Unió (EU) válságkezelő missziói a szovjet utódállamokban



Bevezetés

A Szovjetunió 1991. december 26-i felbomlását követően tizenöt utódállam jött létre, beleértve Oroszországot is. Ez a történelmi esemény máig ható, jelentős változásokat hozott Közép-Ázsiától a Kaukázus térségén keresztül a Baltikumig. Közel egy évtizeddel később, 2002-től kezdődően az Európai Unió (EU) elindította a napjainkban is tartó missziós jelenlétét.

A 2000-es évek során ez a tevékenység még az európai biztonság- és védelempolitika (EBVP, angol terminológia szerint ESDP – European Security and Defence Policy) keretei között volt szabályozva. A Lisszaboni Szerződés 2009-es hatálybalépésével létrehozott közös biztonság- és védelempolitika (KBVP, angol terminológia szerint CSDP – Common Security and Defence Policy) új keretet teremtett az uniós együttműködésnek.

A CSDP rendszerében az EU elsősorban a tagállamok saját műveleti képességeire támaszkodva polgári és katonai missziókat, valamint műveleteket tart fenn. A civil és katonai missziók jelentős eltérést mutatnak az irányítás, az alkalmazott eszközök és mandátumok terén, azonban a kü-

lönbségek ellenére ezek mindegyike közös alappal rendelkezik: a konfliktusok megelőzését, az esetleges eszkaláció elkerülését, valamint a nemzetközi biztonság és stabilitás erősítését célozzák meg.

Földrajzilag az EU jelenlegi missziós és műveleti jelenléte nagyon kiterjedt: Ukrajnától Szomáliáig, illetve Nyugat-Afrikától Örményorszáig jelentősen diverzifikált térségeket és országokat ölel fel. Az elmúlt négy-öt év során érzékelhető volt az EU stratégiai szintű eszköz- és forrásallokációjának átrendeződése, amely kifejezetten a posztszovjet államok egy jól meghatározható körére fókuszál Ukrajnától Moldován át egészen a kaukázusi régióig.

Az elmúlt években az Európai Unió a civil CSDP keretei között, jelentős források bevonásával új civil missziókat indított. Más térségekben – lásd a Guineai-öböl vagy a Közel-Kelet – szintén új vagy megújított missziók jellemzőek, ugyanakkor a Szahel-övezetben csökkent a jelenlét. Ez a stratégiai szemléletváltás már 2022-ben érzékelhető volt; felsővezetői háttérbeszélgetések során az új szemlélet kialakítását személyesen is megtapasztalhattam. A fenti változás abban a több mint három évtizede formálódó kontextusban értelmezhető, amelyben természetes jelenség, hogy az EU bizonyos országokban új missziókat nyit, míg máshol missziókat zár be.

Ukrajna, Moldávia, Georgia és Örményország esetében egyértelmű a missziós jelenlét melletti politikai elköteleződés, valamint – a lehetőségekhez mérten – az emelt szintű képességek kialakítására irányuló stratégiai törekvés.³⁴ Az elmúlt négy év során a szovjet utódállamok területén az Európai Unió 2025. november 30-ával bezárta az EU Moldáviai és Ukrajnai Határtámogató Misszióját (European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine – EUBAM), ugyanakkor három új missziót nyitott meg, amelyeket jelenleg is fenntart.

Ezek a következők:

³⁴ A publikáció lezárásakor folyamatban van a Georgia és Örményország területén telepített civil CSDP-missziók stratégiai felülvizsgálata. Ennek során kiemelt elemként a vizsgálat tárgyát képezi a tagállamok politikai elkötelezettsége a fenti missziók fenntartása mellett, valamint az új irányok és az új mandátumokban megjelenő tevékenységek meghatározása.

- az EU Katonai Segítségnyújtó Missziója Ukrajna támogatására (European Union Military Assistance Mission in support of Ukraine – 2022, katonai misszió);
- az EU Missziója Örményországban (European Union Mission in Armenia – 2023, civil misszió);
- az EU Partnerségi Missziója Moldáviában (European Union Partnership Mission in the Republic of Moldova – 2023, civil misszió).



12. számú kép
A CSDP-műveletek térképe³⁵

Jelen cikk célja, hogy a posztszovjet államok területén működő civil EU-missziók bemutatásán keresztül régiós szintű kitekintést nyújtson, felölelve a közelmúlttól napjainkig terjedő időszakot. A szerző csak csekély mértékben vállalkozik arra, hogy távoli idősíkra vonatkozó megállapításokat tegyen; ennek elsődleges oka, hogy a bemutatott műveletek egyik közös jellemzője a biztonságpolitikai helyzet gyors, esetenként nehezen prognosztizálható változása.

³⁵ A műveleti térkép legutolsó változata (2024. november).

Forrás: EEAS EU WATCHKEEPER.

Letöltés ideje: 2026.01.30.

Az Európai Unió Tanácsadó Missziója az Ukrajnai Polgári Biztonsági Ágazat reformjáért, 2014-től folyamatban (European Union Advisory Mission for Civilian Security Sector Reform in Ukraine – EUAM Ukraine)



Az EUAM röviden (2025 decemberi adatok szerint)

Létesítése	2014
Éves költségvetése	41 millió Euro
Teljes létszám	377
Mandátum jellege	Tanácsadó / Advisory
Mandátum időszaka	2025. 06. 01. – 2027. 05. 30.
Misszióvezető (HoM)	Rolf Holmboe, Dánia

Az Európai Unió ukrajnai polgári biztonsági szektort támogató tanácsadó misszióját (EUAM Ukraine) – bár 2014 júliusa óta folyamatosan működik – célszerű két fő korszakra bontva vizsgálni, és ennek megfelelően értelmezni mandátumát, valamint a kapcsolódó politikai célokat.

2013 novemberében Kijev főterén kormányellenes tüntetéssorozat indult, majd az ebből kibontakozó, kormányváltást követelő, barikádharcokig fokozódó „Euromajdan” események egészen 2014 februárjáig tartottak. Viktor Janukovics ukrán elnök és a parlamenti ellenzék 2014. február 21-i megállapodása után, február 22-én ideiglenes kormány kezdte meg működését. Az új kabinet az állami intézményrendszer meghatározó elemeivel

szembeni jelentős társadalmi bizalmatlansággal szembesült, amely a 2013 novembere és 2014 februárja közötti rendőri fellépés, valamint az akkori igazságszolgáltatási gyakorlat miatt alakult ki. Az ideiglenes ukrán kormány kezdeményezésére az Európai Unió megvizsgálta egy új, CSDP-alapú, polgári támogató misszió indításának lehetőségeit. A misszió alapjait a 2014 júniusában kidolgozott és a tagállamok által elfogadott válságkezelési koncepció (Crisis Management Concept – CMC) rögzítette.

Az EUAM-misszió 2014 júniusában kezdte meg működését támogató mandátummal, amely fő célkitűzésként az ukrán polgári biztonsági szektor és az igazságszolgáltatási rendszer reformját irányozta elő. A misszió az első évben a fenti stratégiai célok elérése érdekében a kijevei központ létrehozásával kezdte meg tevékenységét. A stratégiai szintű tanácsadás mellett a 2014-es évet követő időszakot expanzió jellemezte: az EUAM bővítette létszámát, és több területi irodát nyitott Lvivben, Harkivban (2016), Odeszszában (2018), majd Mariupolban (2020). A megcélzott reformfolyamatok a mandátummal lefedett területeken is bővülést generáltak. A misszió aktívan működött közre olyan szakmai műhelymunkákban, amelyek során megfogalmazták az új rendészeti és igazságszolgáltatási normák alapjait. 2022. február 24-én kirobbant háború miatt az EUAM mandátuma – reagálva a háborús helyzetre – jelentősen módosult. A misszió feladatköre 2022-ben új elemekkel bővült, így az már magában foglalja a háborús bűncselekmények kivizsgálásához szükséges adatok és körülmények dokumentálását is. A korábbi irányvonal megtartása mellett a misszió a 2024. június 1. és 2027. május 31. közötti időszakra megerősített mandátumot kapott.

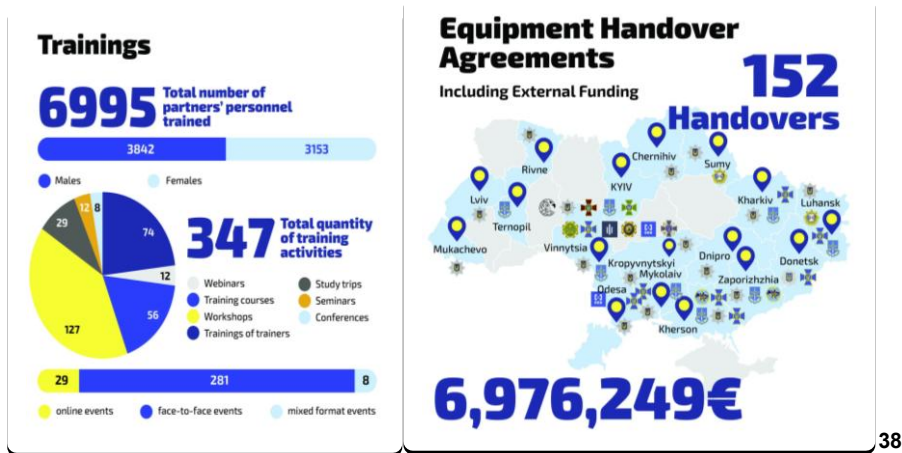
A legfontosabb elemek:

- A. A misszió szorosan együttműködik ukrán partnereivel, hogy segítse őket a teljes bűnüldözési szektor reformjára vonatkozó átfogó stratégiai terv (Overarching Strategic Plan for the Reform of the Entire

Law Enforcement Sector, alkalmazott rövidítés: OSP) kidolgozásában, valamint a polgári biztonsági szektor egyéb releváns reformjainak végrehajtásában.

- B. A misszió támogatja az ukrán hatóságokat a felszabadított területeken a kormányzati funkciók és a jogállamiság helyreállításában.
- C. A misszió hozzájárul a szélesebb körű nemzetközi erőfeszítésekhez, amelyek célja a háború során elkövetett háborús bűncselekmények elszámoltathatóságának biztosítása és a szükséges kapacitások kiépítése.
- D. A misszió támogatja az ukrán hatóságokat a határigazgatás fejlesztésében, az integrált határigazgatási (IBM, Integrated Border Management) kapacitások teljes körű kiépítése érdekében.³⁶

A 2025-ös év során elért eredmények számokban³⁷



³⁶ Forrás: <https://www.euam-ukraine.eu/our-mission/our-priorities/>
Letöltés ideje: 2026.02.07.

³⁷ Részletek a Misszió 2025-ös évét bemutató dokumentumból.
Forrás: <https://www.euam-ukraine.eu/news/euam-ukraine-highlights-and-achievements-in-2025/>
Letöltés ideje: 2026.02.07.

³⁸ Részletek a Misszió 2025 évét bemutató dokumentumból.

A háborús helyzet fennállása alatt a mandátum érdemi változása nem várható, azonban az orosz és az ukrán fél közötti esetleges tűzszüneti megállapodás vagy békemegállapodás a misszió mandátumát jelentős mértékben meg fogja határozni. Jelenleg a fenti állításnak csak a második fele jelenthető ki magas bizonyossággal, ugyanis a már négy éve tartó háború lezárásának feltételei és az ezzel összhangban várható új biztonságpolitikai helyzet bekövetkezésének az ideje még nem prognosztizálható.

Az Európai Unió Partnerségi Missziója Moldáviában, 2023-tól folyamatban (European Union Partnership Mission in the Republic of Moldova – EUPM Moldova)



Az EUPM röviden (2025 decemberi adatok szerint)

Létesítése	2023
Éves költségvetése	10 millió Euro
Teljes létszám	56
Mandátum jellege	EU-partnerség / EU Partnership
Mandátum időszaka	2025. 05. 20. – 2027. 05. 30.
Misszióvezető (HoM)	Cosmin Dinescu, Románia

Forrás: <https://www.euam-ukraine.eu/news/euam-ukraine-highlights-and-achievements-in-2025/>

Letöltés ideje: 2026.02.07.

Az Európai Unió moldáviai partnerségi missziója (EUPM Moldova) a CSDP keretében, a moldovai kormány kérésére 2023-ban létrehozott első olyan polgári misszió, amely a hibrid fenyegetések és a dezinformációs tevékenységek ellensúlyozása érdekében került telepítésre. Az EU ezzel egy olyan új mandátumterületet nevesített, amely eddig kevesebb figyelmet kapott, jelentősége viszont vitathatatlan. A misszió partnerségi mandátuma egyben jelzésértékű is, hiszen a tágabb régióban 2022-ben megváltozott geopolitikai helyzetre reagál a speciális állami képességek fejlesztésének elősegítésével. Ezzel az EU a posztszovjet térség egyik meghatározó, konfliktussal is terhelt területén egyértelmű politikai üzenetet küldött. Az Európai Unió Tanácsa 2023. április 24-én fogadta el az EUPM Moldova létrehozásáról szóló határozatot, amelynek megfelelően a misszió 2023. május 22-én kezdte meg működését Kisinyovban (Chişinăuban).

A misszió hátterét jelentő közeg megértéséhez legalább két pontot érdemes bővebben kifejteni:

- A. az EU-csatlakozási folyamatot, ami dinamikus szakaszban van;
- B. a Dnyeszter Menti Moldáviai Köztársaság (Transznisztria) kérdését, ami statikus szakaszban van.

Moldávia 2022 júniusában kapta meg az EU-tagjelölti státuszt. A csatlakozási tárgyalásokat 2024 júniusában kezdte meg, az átvilágítási folyamat pedig 2025-ben fejeződött be. Moldávia aktívan összehangolja jogszabályait az uniós normákkal, ugyanakkor ez egy hosszabb folyamat.

A csatlakozásra való felkészülés várhatóan még éveket fog igénybe venni. A sikeres integráció előmozdítása érdekében az EU finanszírozza a Moldáviai Növekedési Tervet (1,9 milliárd euró). Ezt a tervet az Európai Bizottság 2024 októberében terjesztette elő, az Európai Parlament és a Tanács pedig 2025 márciusában hagyta jóvá.

A csatlakozási folyamat mellett ki kell térni arra is, hogy az 1992-ben szakadár entitásként Moldáviából kivált Transznisztriát a nemzetközi kö-

zösség (beleértve az ENSZ 193 tagállamát) nem ismeri el szuverén államként. Oroszország évtizedek óta nagyságrendileg 1500 „békefenntartó” katonát állomásoztat a területen, ugyanakkor bilaterális alapon Oroszország sem ismerte el Transznisztria függetlenségét. Nem meglepő módon Georgia nemzetközileg elismert területén (beleértve az EU 27 tagállamát is) a két szakadár régió, Abházia és Dél-Oszétia (angol terminológiával: occupied breakaway regions – megszállt szakadár területek) viszont szuverén államként tekint Transznisztriára. Ez a reláció azért is figyelemre méltó, mert az elismerés nem kölcsönös: Transznisztria nem ismeri el Abházia és Dél-Oszétia önálló államiságát. A Moldovai Köztársaság nemzetközileg elismert határain belül fennálló, megoldatlan konfliktus megnyugtató lezárása további erőfeszítéseket igényel. Jelenleg nem látható előre, hogy milyen időtávon és milyen irányban várható változás az évtizedek óta tartó status quo-t érintő békés folyamat eredményeként.

*A misszió mandátuma*³⁹

- A. Hozzájárul a moldovai válságkezelési struktúrák megerősítéséhez a biztonsági szektorra összpontosítva az alábbiak révén:
 - i. stratégiai tanácsadás nyújtása a moldovai hatóságoknak;
 - ii. a szervezeti, képzési és felszerelési igények azonosítása;
 - iii. a javasolt intézkedések és az azonosított megoldások fokozatos végrehajtása.
- B. Segíti a hibrid fenyegetésekkel szembeni ellenálló képesség fokozását az alábbiak révén:
 - i. stratégiai szintű tanácsadás nyújtása a hibrid fenyegetések és a FIMI – beleértve a dezinformációt is – elleni küzdelemre, a kiberbiztonság fokozására és a minősített információk védelmére irányuló stratégiák és politikák kidolgozására vonatkozóan;

³⁹ About EU Partnership Mission in the Republic of Moldova

Forrás: https://www.eeas.europa.eu/eupm-moldova/about-eu-partnership-mission-republic-moldova_en?s=410318#68118

Letöltés ideje: 2026.02.23.

- ii. a biztonsági szektorban a korai előrejelzés, a fenyegetések felderítése, azonosítása, hozzárendelése és az ezekre a fenyegetésekre való reagálás iránti kapacitásépítési igények azonosítása;
 - iii. hozzájárulás a javasolt intézkedések és az azonosított megoldások végrehajtásához;
- C. Projektegység révén támogatja a fent említett feladatok végrehajtását, amely szükség szerint célzott operatív támogatást nyújt az integrált megközelítéssel összhangban szorosan együttműködve más szereplőkkel.

A fenti mandátum elfogadásával az Európai Unió nem egy korábban már alkalmazott, hagyományos modellt követett, hanem egy új területen, a valós igényekhez rugalmasan alkalmazkodva, innovatív módon lépett fel. A misszió sikerét igazolja, hogy már a második ciklusát tölti (a jelenlegi mandátum 2027. május 31-ig tart). A stratégiai felülvizsgálat várhatóan 2026 második felében veszi kezdetét, és a körülmények változatlansága esetén vélelmezhető a további kétéves mandátumkiterjesztés.

Az EUPM Moldova mandátuma, jelenléte egy relatíve sérülékeny országban egyben határozott politikai üzenetet is hordoz. A meglévő nemzeti képességek (preventív és reaktív) fejlesztése révén közvetlenül hozzájárul a demokrácia védelméhez. A kibertér védelme és a dezinformációval szembeni ellenálló képesség növelése Moldova szuverenitásának megerősítését szolgálja. Ezzel az EU közös biztonság- és védelempolitikai fősodrába illeszkedő részben politikai természetű mandátummal rendelkező misszióval az Európai Unió elősegíti Moldova eredményes felkészülését az uniós tagságra.



40

13-14. számú kép

A bal oldali fényképen az aláíró felek kézjegyükkal látják el a küldetés státuszáról szóló (Status of Mission Agreement – EUPM KSOMA) dokumentumot (helyszín: Chişinău, 2023. szeptember 29). A jobb oldali fénykép a 2025. júniusi elnöki látogatás során készült Chişinăuban.

„EUPM Moldova is about partnership — building the kind of trusted, technical relationships that help make Moldova more resilient and more prepared. We are proud of what’s been achieved so far and ready for the next phase.” Head of Mission Cosmin Dinescu.⁴¹

„Az EUPM Moldova misszió a partnerségről szól – olyan megbízható, technikai jellegű kapcsolatok kiépítéséről, amelyek segítenek, hogy Moldova ellenállóbbá és felkészültebbé váljon. Büszkék vagyunk az eddig elért eredményekre, és készen állunk a következő szakaszra.” Cosmin Dinescu, misszióvezető.

⁴⁰ Forrás A: Signing of the status of the EU partnership mission in Moldova agreement (SOMA) – Mai sigur

Letöltés ideje: 2026.02.07.

Forrás B: President Maia Sandu visits EUPM Moldova, reaffirming strong partnership | EEAS Letöltés ideje: 2026.02.07.

⁴¹ Forrás: EUPM Moldova: Moving forward towards sustainable security resilience in Moldova | EEAS

Letöltés ideje: 2026.02.23.

Az EU Grúzai Megfigyelő Missziója, 2008-tól folyamatban (European Union Monitoring Mission, Georgia – EUMM Georgia)



Az EUMM röviden (2025 decemberi adatok szerint)

Létesítése	2008
Éves költségvetése	24 millió Euro
Teljes létszám	314
Mandátum jellege	Megfigyelő / Monitoring
Mandátum időszaka	2024. 12. 15. – 2026. 12. 14.
Misszióvezető (HoM)	Patricia Boughani, Franciaország

Az EUMM-misszió háttérének bemutatásához érdemes röviden visszatérni a Szovjetunió megszűnésének időszakához. A Szovjetunió összeomlása azonnali jelentős etnikai-politikai viszályokat váltott ki Georgia egyik autonóm területén, Abháziában, és a korábban autonóm státusszal nem rendelkező Dél-Oszétiában. Mindkét terület vonatkozásában elmondható, hogy az 1990–1993-as időszakra eső háborús helyzet mindenki számára elfogadható politikai rendezés nélkül zárult. A konfliktus valós okaira senki nem talált megoldást, így nem meglepő módon, közel egy generációval később, 2008-ban az érintett felek ismét a katonai eszközök alkalmazásában látták az ideiglenes status quo számukra kedvező megváltoztatásának a lehetőségét. A 2008. augusztusi háború egy közel két évtizednyi megoldatlan

konfliktushelyzetet követő kulminációs pont volt. A Tagliavini-jelentés részletesen dokumentálta és feldolgozta a 2008. augusztusi eseményeket.⁴²

Az EUMM Georgia misszió létrehozása közvetlenül kapcsolódik a 2008. augusztusi „ötnapos háborúhoz”, illetve a háborút lezáró tűzszünethez. 2008-ban a misszió még az ESDP keretében kezdte meg működését; műveleti szempontból a pontos dátum 2008. október 1-jére esik. Ez az év döntő jelentőségű volt Georgia⁴³ újkori történelmében, egyben az európai biztonsági architektúra kiépítésében is. Az EUMM a posztszovjet térség első olyan hosszútávú civil művelete volt, amely a Polgári Tervezési és Végrehajtási Szolgálat a (Civilian Planning and Conduct Capability – CPCC), 2025-től Polgári Műveleti Parancsnokság (Civilian Operations Headquarters – COHQ) irányítása alatt létesült. Ezzel a lépéssel az EU nemcsak a kaukázusi térségben jelent meg egy szignifikáns méretű és ennek megfelelően komoly megfigyelői képességgel rendelkező misszióval, hanem egyúttal politikai jelzést is küldött minden érintett felé a keleti régióban. Mindezt akkor tette, amikor az országban jelentős status quo változás állt be.

Az 1992 novemberétől Tbiliszi székhellyel működő EBESZ-misszió mandátuma további hosszabbítás hiányában 2008. december 31-én lejárt. A misszió mandátumának hosszabbítására politikai okok miatt nem került sor. Az EBESZ missziója segítette a georgiai kormányt a korábbi konfliktusok rendezésében, a demokratizálódásban, valamint az emberi jogokkal és a jogállamisággal összefüggő kérdésekben.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének georgiai megfigyelő misszióját (UNOMIG) a Biztonsági Tanács 858. számú határozata hozta létre 1993.

⁴² A Tagliavini-jelentés, a Heidi Tagliavini svájci diplomata által vezetett bizottság által kiadott 1200 oldalas dokumentum részletesen feltárja a 2008. augusztusi háborút. A dokumentum hivatalosan a georgiai konfliktussal foglalkozó független nemzetközi tényfeltáró misszió jelentése, megjelent: 2009. szeptember 30-án. Eredeti címe: Report of the Independent International Fact-Finding Mission on the Conflict in Georgia (IIFFMCG).

⁴³ A hazai köznyelvben ma is a korábban megszokott elnevezés, a Grúzia a domináns. A Külgazdasági és Külügyminisztérium (KKM) a partnerország kérésének megfelelően már több éve a Georgia terminológiát használja. Érdekes még megjegyezni, hogy a kaukázusi ország népe saját államát Szakartvelónak, az ott élőket pedig kartvelinek nevezi.

augusztus 24-én. Célja az volt, hogy ellenőrizze a georgiai és az abház erők között 1993. július 27-én létrejött tűzszüneti megállapodás betartását, valamint kivizsgálja a tűzszünet megsértéséről szóló jelentéseket. Az UNOMIG-misszió 2009. június 15-én szűnt meg, mivel az Oroszországi Föderáció nem járult hozzá a mandátum meghosszabbításához.

Az EU ezzel főszereplővé lépett elő egy olyan országban, ahol korábban a konfliktushelyzet rendezését előmozdító szereplő az ENSZ és az EBESZ volt. A 2008–2009-es évek stratégiai szintű változást hoztak. A korábbi nemzetközi békefenntartó műveletek beleértve az orosz vezetésű „békefenntartás” időszakát is (1992–2008) lezárultak; egy korszak véget ért. 2009 közepétől az EUMM Georgia az egyetlen olyan, megfigyelői mandátummal és a konfliktuszóna közelébe telepített robosztus képességekkel rendelkező szervezet, amely a mandátum keretein belül észlelt eseményekről valós időben képes jelentést tenni.



15-16. számú kép

A fenti két felvétel bár éles kontrasztban áll egymással, mégis mindkettő a misszió tipikus élethelyzetét mutatja be, ami magában foglalja az Adminisztratív Elválasztó Vonal (Administrative Boundary Line – ABL) menti megfigyelő járórtevékenységet, illetve a konfliktusban érintett felek közötti kommunikációs csatorna fenntartását. A jobb oldali képen az Ergneti Incidens Megelőzési és Válasz Mechanizmus (Incidnet Prevention and Response Mechanism – IPRM) egyik 2022-es megbeszélése látható. Résztvevők: Georgia, Oroszországi Föderáció, Dél-Oszétia, illetve szervezőként és levezető elnökként az EUMM Georgia és az EBESZ munkatársai.⁴⁴

⁴⁴ Forrás: https://www.eumm.eu/data/image_db_innova/EUMM%20Factsheet%20-%20English.pdf

A 2008. augusztus 12-i tűzszüneti megállapodást Dmitrij Medvegyev orosz és Mikheil Saakashvili georgiai elnök írta alá, amely hat pontban fogalmazta meg az alapelveket:

1. Erőszakmentesség: Kötelezettségvállalás a további erőszaktól való tartózkodásra.
2. Az ellenségeskedés megszüntetése: a katonai akciók végleges befejezése.
3. A humanitárius segélyekhez való szabad hozzáférés: a segélyek eljuttatásának biztosítása az érintett lakossághoz.
4. A georgiai erők kivonása: a georgiai hadseregnek vissza kell térnie a szokásos bázisaira.
5. Az orosz erők kivonása: az orosz hadseregnek vissza kell vonulnia az ellenségeskedés kitörése előtt tartott vonalakra.
6. Nemzetközi megbeszélések: Dél-Oszétia és Abházia biztonsági és stabilitási megállapodásairól szóló tárgyalások megnyitása.
7. Hetekkel a tűzszüneti megállapodást követően Oroszország 2008. augusztus 26-án elismerte Abháziát és Dél-Oszétiát független államként, és bilaterális alapon védelmi megállapodást kötött velük. A megállapodások értelmében orosz haderő állomásozhat a de facto államok területén, és nagyrészt orosz határvédelmi erők látják el a de facto államhatárok védelmét.

Az EUMM Georgia misszió mandátumának⁴⁵ főbb elemei

- az ellenségeskedés visszatérésének megakadályozása;
- az Abháziával és Dél-Oszétiával határos ABL mindkét oldalán élő helyi közösségek biztonságos és normális életének elősegítése;
- a konfliktusban részt vevő felek közötti bizalom kiépítése;

Letöltés ideje: 2026.02.22.

⁴⁵ Forrás: https://www.eumm.eu/en/about_eumm/mandate

Letöltés: 2026.02.21.

- az EU intézményi és tagállami szintű tájékoztatása a megfigyelések alapján.

Az EUMM Georgia mandátuma alapján az ABL mindkét oldala művelési területnek számít, ugyanakkor Abházia és Dél-Oszétia nem tesztí lehetővé az ABL átlépését a misszió állománya számára.

Az EUMM Georgia tevékenységének elmúlt közel 18 évében a misszió mandátumát rendszerint két évente vizsgálták felül. Bár a mandátum érdemi elemei ez idő alatt nem módosultak, kisebb szervezeti és strukturális korrekciók szinte minden alkalommal történtek. Ez a folyamat 2024-ben új irányt vett. A stratégiai felülvizsgálat a létszámkeret csökkentésével járó szervezeti átalakítást irányzott elő a 2026. december 14-ig tartó mandátum-időszakra. A 2026-os esztendő ismételt stratégiai felülvizsgálatot hozott a misszió számára, amelynek záró következtetéseit várhatóan csak az év vége felé terjesztik az EU-tagállamok elé. Érdeemes a felülvizsgálat politikai dimenziójára is figyelemmel lenni, mivel a jelenlegi EU–Georgia politikai kapcsolatrendszer számos kihívást hordoz.

Georgiában a 2008-as háború óta egy új generáció nőtt fel, ez a jelenlegi népességnek több mint egynegyede.⁴⁶ Hasonló folyamattal érdemes számolni Abházia és Dél-Oszétia vonatkozásában. Az általános helyzet elemzése során már ebből a tényből is sok értékes következtetést lehet vonni.

A szakadár régiók fejlődési pályáíve évtizedek óta eltér a georgiai központi kormányzat által megvalósított iránytól. Az Abházia és Dél-Oszétia területén élő népesség döntő többsége orosz állampolgárságot szerzett, orosz médiaforrásokból tájékozódik, és orosz fizetőeszközt használ. Az Orosz Föderáció jelenléte és szerepe a konfliktusban és az azt követő folyamatokban kétségtelenül meghatározó. A különösen érintett területek: állandó orosz katonai jelenlét, erőteljes diplomáciai és pénzügyi támogatás, kereskedelem, energiabiztonság, oktatás, média, túrizmus. Abházia és Dél-Oszétia nem tagja az ENSZ szervezetének, szuverenitásukat Oroszország

⁴⁶ Forrás: Population of Georgia 2024 – PopulationPyramid.net Letöltés: 2026. 02. 22.

mellett mindösszesen négy ország ismeri el: Nauru, Nicaragua, Szíria és Venezuela. Az Európai Unió tagállamai és a nemzetközi közösség döntő többsége továbbra is Georgia részeként tekint Abháziára és Dél-Oszétiára.

Az évtizedek óta tartó posztkonfliktus-helyzet politikai rendezése továbbra is megoldatlan kérdés.



17-18. számú kép

A bal oldali fénykép a misszió új épületét avató ünnepségen készült 2022. 12. 16-án. A fényképen balról jobbra szerepel: Charles Fries, az Európai Külügyi Szolgálat (EKSZ) Közös Biztonság- és Védelempolitikáért (KBVP) és válságreagálásért felelős főtitkár-helyettese, Lasha Darsalia, a georgiai delegáció vezetője a genfi nemzetközi tárgyalásokon, külügyminiszter-helyettes, dr. Kozma Tibor, megbízott (ad interim) misszióvezető, EUMM Georgia.⁴⁷ A jobb oldali fénykép az ABL mentén készült járőrszolgálat során.⁴⁸

⁴⁷ Forrás: <https://euneighbourseast.eu/news/latest-news/eu-monitoring-mission-in-georgia-starts-extended-mandate-at-its-new-headquarters-in-tbilisi/>
Letöltés ideje: 2026.02.01.

⁴⁸ Forrás: a szerző saját felvétele.

***Az Európai Unió Missziója Örményországban, 2023-tól folyamatban
(European Union Mission in Armenia – EUMA Armenia)***



Az EUMA röviden (2025 decemberi adatok szerint)

Létesítése	2023
Éves költségvetése	22 millió Euro
Teljes létszám	205
Mandátum jellege	Megfigyelő / Monitoring
Mandátum időszaka	2025. 02. 20. – 2027. 02. 19.
Misszióvezető (HoM)	Satu Koivu, Finnország

Az Európai Unió a Kaukázus régióban igen jelentős lépést tett 2008-ban, amikor rekordsebességgel telepített egy 200 főt meghaladó megfigyelő missziót Georgiában. A biztonságpolitikai helyzet 2020-as évektől bekövetkező gyors változása ismét lehetőséget biztosított az EU számára, hogy a régióban fokozott mértékben legyen jelen, és hozzájáruljon a romló biztonsági környezet javításához.

Ezzel a lehetőséggel élt is az EU vezetése, és egy új megfigyelő missziót hozott létre, jelentős mértékben építve a Georgiába települt EUMM erőforrásaira. A következőkben az EUMA telepítését megelőző folyamatot kívánom bemutatni.

Az Örményország és Azerbajdzsán közötti fegyveres konfliktus modern kori háttere is a Szovjetunió felbomlásáig vezethető vissza. Az úgynevezett

hegyi-karabahi háború első fejezete 1988 februárjától 1994 májusáig tartott.

A két egykori szovjet tagállam hadüzenet nélküli fegyveres küzdelme elsősorban az 1980-években, a Hegyi-karabahi Autonóm Terület Azerbajdzsántól történő elszakadásának előkészítésével kezdődött. A folyamat békés módon indult, de 1988-ban a csökkenő szovjet központi kontroll teret engedett az eszkalációnak, ami etnikai alapú fegyveres konfliktus irányába haladt az örmény és az azeri fél között. Azerbajdzsán 1991. augusztus 30-án kikiáltotta függetlenségét, három nappal később a Hegyi-Karabah autonóm terület szintén kikiáltotta a saját függetlenségét. A konfliktus 1992-re háborúvá fajult, ami az 1994-es, Moszkvában megkötött fegyverszünetig tartott.

A fegyverszünet ellenére folyamatosan fordultak elő határ menti kisebb villongások. A diplomáciai eszközök az orosz „békefenntartók” telepítése mellett sem hoztak az azeri fél számára elfogadható megoldást. A 2000-es évektől kezdődően a szénhidrogén-exportra összpontosító azeri gazdaság kifejezetten dinamikus fejlődést mutatott. Már csak idő kérdése volt a korábbi status quo-t érintő változás. Erre a források megteremtésével Azerbajdzsán tudatos haderőfejlesztés és modernizáció mentén készült.⁴⁹

Az érdemi változás közel egy generációval később, 2020-ban kezdődött el. A nyílt azeri–örmény háború egyik arcvonala a két ország között észak-déli irányba húzódó, nemzetközileg elismert államhatár mentén alakult ki. A másik arcvonal katonai műveletei az első fázisban Hegyi-Karabah Örményországtól történő elszigetelésére, majd elvágására irányultak.

A 2022 decemberében kezdődő, közel tíz hónapig tartó azeri blokád a Lacin-folyosón súlyos humanitárius katasztrófát idézett elő, miközben a je-

⁴⁹ A Világbank éves statisztikai jelentése szerint 2000-ben Azerbajdzsán éves GDP nominális értéke 5,3 milliárd US dollár volt, ugyanakkor ez a mutató 2025-ben már 74,3 milliárd US dollár. Volt olyan év, amikor a GDP-növekedés dinamikája 30-40%-ot is elért. A népesség is dinamikusan nőtt, a 2000-es évben becsült 8 milliőről 2025-re 10,2 millióra. Forrás: World Bank / Azerbaijan | Data
Letöltés ideje: 2026. 02. 22.

len lévő orosz katonai „békefenntartó” erők nem avatkoztak be a folyamatokba. A válságot a 2023. szeptember 19-én indított, alig 24 órás azerbajdzsáni offenzíva zárta le, amely megtörte a helyi ellenállást, és kapitulációra kényszerítette a hegyi-karabahi vezetését. A de facto független Hegyi-karabahi Köztársaság megszűnésével a helyi örmény lakosság a Lacin-folyosón keresztül Örményországba menekült. Bár azóta a diplomáciai erőfeszítések kerültek előtérbe, és a nemzetközi közösség támogatásával a békefolyamat több területen is előrelépést mutat, hivatalos békekötés az értekezés lezárásig nem történt.

Az EUMM Georgia misszió az Európai Unió Tanácsa 2022/1970 (2022. 10. 17.) döntésének megfelelően az EUMM személyi keretére, illetve teljes műveleti támogatásra alapozva 2022 októberében mandátumot kapott arra, hogy két hónapos időkeretben, 40 fővel meghatározott megfigyelői feladatok ellátásra települjön Örményországba. Ez a művelet, az EU Megfigyelői Képesség/Kapacitás (EU Monitoring Capacity – EUMCAP) mandátum szerint 2022. 10. 20-tól 2022. 12. 19-ig látta el a feladatát.

Az Európai Unió Tanácsa későbbi döntése szerint a fenti művelet 2022. 12. 20-szal új fázisba lépett. Új név alatt EU Tervező Értékelő Csoport (EU Planning Assessment Team – EUPAT) újabb két hónapra szóló mandátum alapján a 40 fős műveleti keretet megtartva a feladatrendszer kettős jelleget kapott. Egyrészt a korábbi megfigyelői feladatok fenntartása, illetve tervezési feladatok a várhatóan Örményországba települő új EU civil művelet kialakításának érdekében. Ebben a második fázisban (2022. 12. 15-től 2023. 12. 19-ig) egy időben vezettem az EUMM Georgia és az EU tervezői műveletét Örményországban. Megtiszteltetés volt, hogy részt vehettem 2022. 02. 20-án Yeghegnadzorban az EUMA-missziót megnyitó ünnepségen.

A többi CSDP-misszióhoz hasonlóan az EUMA is fegyvertelen polgári misszió. Létrehozására az örmény hatóságok 2022. decemberi hivatalos felkérése alapján került sor. A misszió felállítása nagyon dinamikusan haladt, jelentős mértékben építve az előzőleg Örményországban szolgáló, az EUMM Georgia állományából átvezényelt 40 fős megfigyelői csoport

munkájára, a megszerzett tapasztalatokra és az új feladatot vállaló kollégák önzetlen támogatására. A misszió – felkérés és megállapodás hiányában – nem telepített személyzetet Azerbajdzsán területére, és jelenleg is mandátumának minden egyes elemét Örményország területén maradván hajtja végre, az örmény–azeri államhatárt nem lépi át.

Fő feladata a biztonsági helyzet megfigyelése és az arról való jelentéstétel az örmény–azeri nemzetközi határ örmény oldalán, miközben jelenléttel javítja a konfliktus sújtotta lakosság humánbiztonságát, és elősegíti a két ország közötti bizalomépítést. A misszió központja Yeghegnadzorban található, amely logisztikai és műveleti szempontból is ideális helyszín. A központ mellett a misszió jelen van egy kisebb összekötő irodával Jerevánban, valamint öt, az örmény–azeri határ mentén létrehozott megfigyelő bázison. Ezek észak-déli irányban a következő városokban találhatóak: Ijevan, Martuni, Jermuk, Goris és Kapan.

Jelenleg a misszió a második mandátum időszakában van (2025. 02. 20. – 2027. 02. 19.), és várhatóan a 2026-os év tavaszától indul a stratégiai felülvizsgálat. Ezt a képet részben árnyalja, hogy az EU jelenleg több irányba mutat stratégiai nyitottságot, amennyiben az EUMA jövőjével kapcsolatban több alternatíva is napirendre kerülhet. Az elmúlt évek során az EUMA fokozatosan építette fel teljes műveleti képességét, és egyben a létszámkerete is folyamatosan, több lépcsőben bővült. A 2023-as és 2024-es évek során az EUMM Georgia szignifikáns támogatást nyújtott az EUMA-misszióknak a két misszió közötti megállapodás alapján, elsősorban a támogatói dimenzió területein (beszerzés, logisztika, üzemeltetés, személyügy, flottakezelés). Ez az egyoldalú támogatás mára megszűnt, a két misszió között 2025-ben új megállapodás született, ami egy kiegyensúlyozott partnerségi kapcsolaton alapul.



19-20-21. számú kép

A bal és a jobb oldali fényképen az EUMA állománya látható feladatok ellátása közben az örmény–azerbajdzsáni határszakasz örményországi oldalán.⁵⁰A középső fotó a szerző saját felvétele, amelyen az a szolgálati medál látható, amely az EUMA-misszió előkészítő fázisában teljesített szolgálatot ismeri el. A megszokott CSDP-medáltól eltérően a kék-sárga-kék színek helyett a kék-fehér-kék színösszetétel szerepel rajta. Mindössze 82 személy részesült ebben az elismerésben.⁵¹

Az EUMA egy olyan időszakban települt, amikor az Örményország és Azerbajdzsán közötti háború miatt az EU diplomáciai kereteken túlmutató, képességalapú jelenlétének fokozása gyorsan előtérbe került. A misszió és az azt megelőző megfigyelői képességek rendkívül gyors telepítésével az EU helyzeti előnybe került. Az orosz „békefenntartó” jelenlét mellett egy olyan szereplő jelent meg, amely korábban ebben a szovjet időkben gyökeröző konfliktusban nem vállalt érdemi szerepet.

Örményország és Azerbajdzsán esetében a biztonság katonai dimenziója megőrizte fontosságát, de jelenleg lehetőség nyílik arra is, hogy bilaterális alapon és a nemzetközi diplomácia keretei között a jövőbeli regionális együttműködés a kölcsönösen előnyös kérdések napirendre vételével alakuljon. Természetesen a szemben álló felek közötti békeszerződés primátusa megkérdőjelezhetetlen. Erre azonban még várni kell, és ezzel kapcsolatban arra a kérdésre sincs még egyértelmű válasz, hogyan alakul majd az EUMA szerepe a megváltozott környezetben.

⁵⁰ Forrás: EUMA közösségi média
Letöltés ideje: 2026.02.01.

⁵¹ Forrás: a szerző saját felvétele.

Lezárt missziók

Az Európai Unió Határtámogató Missziója Moldávia és Ukrajna részére 2020–2025 (European Union Border Assistance Mission to Moldova and Ukraine – EUBAM)



2025. november 30-cal az Európai Unió Moldovai és Ukrajnai Határellenőrzést Segítő Missziója befejezte tevékenységét, ezzel a misszió közel húszéves története lezárult. A misszió felállítására Ukrajna, Moldávia és az Európai Unió egyeztetett cselekvési terve szerint került sor, műveleti szempontból 2005. december 1-jével kezdődött meg a feladat ellátása.

A középpontban a Moldávia és Ukrajna nemzetközi határszakaszához kapcsolódó rendészeti feladatok álltak. Különös tekintettel kellett lenni arra a tényre, hogy a Moldávia nemzetközileg elismert határian belül létező Transznisztria terület összetett biztonságpolitikai kihívásokat jelenít meg, aminek egyik dimenziója határrendészeti jellegű. Az EUBAM mandátuma erre a kihívásra adott koordinált válasz volt, ami elsősorban a kérdés műveleti részét célozta meg. A fegyvertelen, civil misszió az Európai Unió égisze alatt jött létre, kivételesen mégsem az ESDP keretei közzé lett beemelve, mivel elsősorban a keleti szomszédsági pilléren belül technikai segítségnyújtási programnak minősült. A ESDP keretrendszerén kívüli működés miatt az Európai Bizottság (EB) biztosította a finanszírozását. Közvetlenül az EB látta el a napi irányítási feladatokat, folytatta le a stratégiai felülvizsgálatot, és adott újabb mandátumokat a missziónak. A misszió igazgatása Kisinyov (Chişinău) központi irodából valósult meg, az irodák Moldávia és Ukrajna államhatára mentén települtek.

A mandátum egyes elemei általában a moldáv–ukrán határszakasz biztonságának fejlesztését célozták meg. Kiemelt elem volt az államhatáron átnyúló csempészet, korrupció visszaszorítása, az EU-standardok szerinti határigazgatás támogatása, különösen az integrált határrendészet kiépítése. A misszió állománya elsősorban tanácsadói és koordinációs feladatokat látott el a határellenőrzés és a vámigazgatás teljes spektrumában, beleértve a kapacitásfejlesztéseket is. A nemzetközi személyi állományt az EU-tagállamok biztosították, jellemzően 100-140 fő volt a teljes keret (helyi alkalmazottakkal együtt). A folyamatos magyar rendészeti részvétel mellett ki kell emelni, hogy a misszió első vezetője (Head of Mission) dr. Bánfi Ferenc r. dandártábornok volt.



22-23. számú kép
A misszió műveleti területe⁵² és megfigyelők munka közben⁵³

A misszió mandátuma nem volt politikai jellegű, viszont kiváló lehetőséget biztosított az EU számára, hogy a keleti szomszédsági politika keretei

⁵² EUBAM műveleti térképe.

Forrás: <https://eubam.org/wp-content/uploads/2025/03/EUBAM-Engleza-web.pdf>
Letöltés ideje: 2026.02.23.

⁵³ EUBAM személyzet megfigyelés közben.

Forrás: <https://eubam.org/wp-content/uploads/2023/02/EUBAM-Annual-Report-2022.pdf>

Letöltés ideje: 2026.02.23.

mentén kiemelt szintű kapcsolatrendszert építsen ki Moldávia és Ukrajna politikai vezetésével. A misszióknak köszönhetően az EU 2005-től kezdődően folyamatosan jelen volt a posztszovjet térség egy olyan szegmensében, ahol bár Oroszország közvetlen szárazföldi határral nem rendelkezik, mégis képes meghatározni és érdekei mentén fenntartani a Transznisztria-hoz kapcsolódó status quo-t.

Az EU műveleti jelenléte a 2014-es és a 2022-es, a régió biztonságpolitikáját alapvetően megváltoztató események során felértékelődött. A missziós jelenlét egyben hozzájárult ahhoz, hogy az EU külpolitikai és biztonságpolitikai mozgástere jobban ki tudjon teljesedni. A misszió húsz éven át tartó folyamatos működése során képes volt reagálni a változó környezetre és a változó kihívásokra.

Az EUBAM eredményes volt, mivel képes volt elérni a korábban meghatározott stratégiai célokat, és ezzel az EU szomszédosság-politikáját erősítette, értéket teremtett. Az eredményeket értékelve a partnerországokkal közösen meghozott döntés alapján, tervezett formában került sor az EUBAM tevékenységének a beszüntetésére.

Az Európai Unió Jogállamisági Missziója Grúziában, 2004–2005 (European Union Rule of Law Mission in Georgia – EUJUST Themis-Georgia)



2004 januártól az új elnök, Mikheil Saakashvili vezetésével a georgiai kormányzat jelentős államreformokba kezdett. Az átfogó reformok célja a

posztszovjet állami intézményrendszer lebontása, a korrupció felszámolása, piacgazdaság kialakítása és a széles értelemben vett igazgatási szektor modernizálása volt. Ehhez nagyon jelentős társadalmi támogatottság és egyben elvárás is párosult. A központi hatalom ambiciózus elképzeléseket alakított ki, jelentős személycseréket, fiatalítást hajtott végre, néhány esetben meglepően radikális lépések és fokozott tempó mellett haladt előre.

A georgiai kormányzat az EU szakértői támogatását kérte a tervezett államreform eredményes megvalósítása érdekében. Az általános jogállamisági reform támogatása, az igazságszolgáltatási rendszer reformja és a kapcsolódó stratégia-, illetve jogalkotási műhelymunka támogatása szerepelt abban a kérésben, amit a georgiai kormányzat intézett az EU felé. Az EU Tanácsa a kérésnek megfelelően 2004. június 28-án döntött a támogatás biztosításáról, amelyet egy új misszió létrehozása mentén biztosított. (Ekkor még nem a CSDP, hanem CFSP jelentette a misszió keretrendszerét.)

A misszió az EUJUST Themis elnevezést kapta, és jogállamiság-támogató mandátum mentén működött. Az EU-tagállamok segítségével egy kis létszámú (30 fő) szakértői kollektívát sikerült 2004 második felében Tbiliszi központtal kialakítani. Vezetője egy francia bírónő, Sylvie Pantz volt.

Egy évvel később a misszió bemutatta a jogállamisági reformstratégia tervezetét a georgiai hatóságoknak. Ezzel a misszió mindössze egy év alatt eredményesen teljesítette a mandátumát, és befejezte a tevékenységét.

Az EU gyorsan és eredményesen tudott reagálni a posztszovjet térség egyik legdinamikusabban fejlődő országa kormányának egy olyan kérésére, ami a demokratikus fejlődést támogató, stabilizáló funkciót is ellátott. A 2003-ban megkezdett első civil CFSP-misszió az Európai Unió Rendőri Misszió Bosznia Hercegovinában (EU Police Mission in Bosnia and Herzegovina – EUPM) után mindössze egy évvel az EU jelentős expanziót mutatva megjelent a posztszovjet térségben is, és egy évvel később eredményesen fejezett be egy újabb missziót.

Összegzés, következtetések

A CFSP/CSDP több mint húszéves története igazolta, hogy az EU akár nagyon távoli régiókban, akár egy időben is képes jelentős erők és eszközök hosszan tartó telepítésével hozzájárulni konfliktushelyzetek kezeléséhez demokratikus fejlődést elősegítő missziók révén. Különösen a Covid-járvány után, 2022 végével az EU közös biztonság- és védelempolitikája a posztszovjet térség felé jelentős elmozdulást mutatott, további telepített erő- és eszközkoncentráció révén. A rendelkezésre álló erőforrások eloszlása az újonnan létrehozott és a megerősített missziók esetében egyértelmű jelzést küld minden érintettnek. Érdemes azon is elgondolkodni, hogy a jelenlegi orosz déli katonai körzet (Южный военный округ) térképén is megjelent az EU. Kiváló példa erre Örményország esete, ahol a korábbi kétoldalú szerződés értelmében telepített orosz békefenntartó állomány, megtartva a saját működési körzetét, már 2022 végével találkozott az EU megfigyelő műveleti képességével. Ehhez hasonló helyzetre más országokból is hozható példa. Az EU civil missziós műveleti rádiusza folyamatosan bővül, de az Örményországtól keletebbre elhelyezkedő posztszovjet térség már nem tartozik bele a jelenlegi EU civil missziókkal lefedett geostratégiai térbe. A fenti expanzióknak lehetnek természetes korlátai, például a rendelkezésre álló erőforrások, de figyelembe kell venni a képességeken túl a politikai korlátozó tényezőket is.

A missziók mandátuma nagyon jelentős eltérést mutat. Bár még mindig azonos modell mentén épül fel a legtöbb misszió (ez az azonos modell bázisú megközelítés jelenleg felülvizsgálat alatt áll), a mandátumok egy nagyon széles kört fognak át. Ebben a körben új elem a 2023-tól alkalmazott EUPM Moldova által megjelenített mandátum. Várhatóan az EU ezt a támogató és speciális képességfejlesztő mandátumtípust más országokban is eredményesen fogja alkalmazni. Szintén jelentős változás várható az EUAM Ukrajna esetében, amennyiben a háborús helyzetet fegyverszünet vagy békeszerződés zárja majd le. Érdemes lesz a 2026-os év végén megnézni a georgiai és az örményországi missziók stratégiai felülvizsgálatát,

mert ezekben az esetekben nemcsak azt célszerű figyelembe venni, ami a műveleti területen történik, hanem azt is, ahogy az EU-tagállamok látják és értékelik a missziók szerepét a politikai fejlemények tükrében.

Indokolt az EU különleges képviselői rendszerét is röviden értékelni, hiszen a missziók által megjelenített műveleti eredmények egyben politikai hozadékkal is járnak. Az EU közös biztonság- és védelempolitika elsőlépcsős politikai gerincét az egyes régiókban vagy országokban megjelenő EU Különleges Képviselői (EU Special Representative – EUSR) Irodák, illetve vezetőjük képviseli. Az EUSR-irodák aktív diplomáciai szereplők, akik a béke, a stabilitás és a jogállamiság megszilárdítása érdekében dolgoznak. Fontos szerepet játszanak egy erősebb és hatékonyabb EU kül- és biztonságpolitika kidolgozásában, valamint az Unió azon erőfeszítéseiben, hogy hatékonyabb, koherensebb és aktívabb szereplővé váljon a világ színpadán. Működésükkel aktív politikai jelenlétet biztosítanak az EU számára a kulcsfontosságú országokban és régiókban az EU és politikái „hangjaként” és „arcaként”. Jelenleg tíz EUKK támogatja az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseelőjének munkáját.⁵⁴

Amennyiben azt vizsgáljuk, hogy hol van EU civil misszió és egyben EUSR-iroda is a posztszovjet térségben, akkor egy ilyen régiót kapunk: Kaukázus. Az illetékes EUSR pontos elnevezése: az EU dél-kaukázusi és grúziai válsággal foglalkozó különleges képviselője (EUSR for the South Caucasus and the crisis in Georgia). Külszolgálatom során volt lehetőségem találkozni a fenti EUSR-vezetővel, illetve a régióban három fővárosban: Bakuban, Jerevánban és Tbilisziben működő EUSR-kirendeltségek vezetőivel is. Jellemzően a CSDP-misszióvezetők tartózkodnak a közvetlen diplomáciai fellépésektől, és a mandátum műveleti elemeinek a megvalósítására koncentrálnak. Ebben a megközelítésben könnyen értelmezhető és elkülöníthető az EUSR-vezetők szerepe, hiszen a diplomácia eszközeivel élve próbálnak a posztkonfliktus-helyzet rendezése érdekében dolgozni. Az első EU dél-kaukázusi és grúziai válsággal foglalkozó külön-

⁵⁴ Az EU közös biztonság- és védelempolitika honlapja.

leges képviselő 2003 júliusában kapott megbízatást. A feladat ellátása folyamatosan biztosított.⁵⁵ A 2003-as év ebben a kontextusban is jelzi, hogy az EU nagyon korán nyitott a Kaukázus térsége felé, és még a CSDP-missziós jelenlét előtt kihelyezett egy magas rangú diplomatát a posztsovjet térség egyik stratégiaileg fontos területére. Az expanzió politikai, diplomáciai kezdete ezen dátum szerint több mint 20 éve kezdődött a Kaukázusban, míg a műveleti valamivel később. A volumen növekedése csak az elmúlt évek során kapott prioritást.

A következőkben a jelen tanulmányban bemutatott missziók feladatrendszerét foglalom táblázatba.

Misszió	Típus	Fő feladat 2026-ban	Jelentőség
EUMAM Ukrajna	Katonai	Kiképzés	Ukrajna védelmi képessége
EUAM Ukrajna	Polgári	Jogállamiság	Integráció az EU-hoz
EUPM Moldova	Polgári	Kiberbiztonság	Szuverenitás védelme
EUMA Örményország	Polgári	Határmegfigyelés	Stabilitás fenntartása

⁵⁵ A jelenlegi EUSR kinevezési okirat.

Forrás: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32023D1528>
 Letöltés ideje: 2026.02.01.

EUMM Grúzia	Polgári	Tűzszüneti monitoring	Stabilitás fenntartása
-------------	---------	-----------------------	------------------------